

A Miklós-deák-völgyi tavak (Festmény: Dani-Szabó Eszter, D.E.I. Látványterképek)

ÜDVÖZÖLJÜK A MIKLÓS-DEÁK-VÖLGYI TAVAKNÁL!

ÚJ SZÉCHENYI TERV

KEOP-3.1.2/09-11
2012. 06. 01. - 2015. 05. 30.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszachenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával valósul meg.

TERMÉSZETVÉDELMI FEJLESZTÉSEK A PILISI PARKERDŐBEN

Az Európai Unió és a Magyar Állam
által nyújtott támogatás összege:

231 857 742 Ft

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A PROGRAM FŐ ADATAI

- **A pályázat címe:** „Természetvédelmi fejlesztések a Pilisi Parkerdőben”
- **Az Európai Unió által támogatott projekt nettó összköltsége:** 231 857 742 Ft
- **A megvalósítás helyszínei:** A Pilis Bioszféra Rezervátum egyes részei, a Pilisi Tájvédelmi körzet egyes területei, Natura 2000 területek Bajna, Bajót, Csolnok, Gyermely, Héreg, Nyergesújfalu, Pilismarót, Esztergom, Kesztlő, Pilisszentlélek, Dömös község határárokban
- **A megvalósítás időszaka:** 2012. június – 2015. április

A projekt keretében a Pilisi Parkerdő Zrt. három erdészeti-nek (Bajna, Pilisszentkereszt, Pilismarót) területén komplex természetvédelmi beavatkozások valósulnak meg:

- Miklós-deák-völgyi vizes élőhely rekonstrukció
- Invazív fajok (bálványfa és akác) terjedésének megakadályozása 158,3 hektáron, amivel 400 hektár erdő válik természetesebb élőhellyé
- Védett erdőterületeken antropogén károsítás megakadályozása (11 db sorompó kihelyezése)
- Természeti környezet helyreállítása (funkcióját veszített almatároló lebontása)
- Erdői vizes élőhelyek (három kistó) élőhely-rehabilitációja, szerves hulladéktól való megtisztítása

**PILISI
PARKERDŐ ZRT**
PARKERDŐ AZ EMBERÉRT

PARKERDŐ
TERMÉSZETESEN

telefon: +36 26 598-000
e-mail: informacio@pprt.hu
web: www.parkerdo.hu

MIKLÓS-DEÁK-VÖLGYI TAVAK, PILISMARÓT

ÚJ SZÉCHENYI TERV

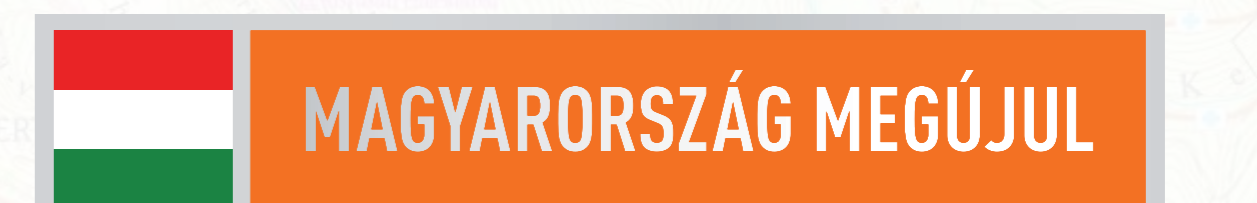
**TERMÉSZETVÉDELMI
FEJLESZTÉSEK A PILISI
PARKERDŐBEN**

Az Európai Unió és a Magyar Állam
által nyújtott támogatás összege:

231 857 742 Ft

KEOP-3.1.2/09-11
2012. 06. 01. - 2015. 05. 30.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

- Ön itt áll**
- Rám-szakadék tanösvény**
- Ajánlott turista útvonal**
- Tájékozási pontok**
- Kötelező haladási irány**

**PILISI
PARKERDŐ ZRT**
PARKERDŐ AZ EMBERÉRT

PARKERDŐ
TERMÉSZETESEN

telefon: +36 26 598-000
e-mail: informacio@pprt.hu
web: www.parkerdo.hu

AZ ERDŐ LÁTOGATÁSÁNAK SZABÁLYAI

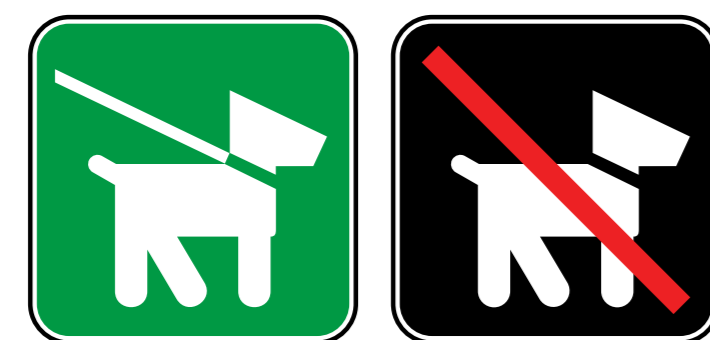
AZ ERDŐ LÁTOGATÁSA

Az erdőben quaddal, terep-motorkerékpárral, valamint motorkerékpárral közlekedni tilos! Lóháton, kerékpárral közlekedve mindig figyeljünk egymás, különösen a gyalogosok épségére! Csak az erdőgazdálkodó engedélyével táborozhatunk és verhetünk fel sátrat!

KUTYÁNKAT MINDIG PÓRÁZON VEZESSÜK!

Az erdőben kutyánkat mindig tartsuk pórázon! A legszelebbnek tartott házikedvenc is megkergetheti az őzet vagy a szarvast. Ilyenkor akár hosszabb időre is szem elől téveszthetjük. Az erdőben a szabadon kószáló kutyák (pl. a rókkák ürülékével érintkezve) komoly, emberre is veszélyes betegségeket kaphatnak el.

NE TÉRJÜNK LE A KIJELÖLT UTAKRÓL!

Érdemes mindig a jelölt utakon haladni! A régi túraútvonalak vonalvezetése nem csak a terepviszonyokhoz, de a látóvonalakhoz is igazodik. Nem szép látvány a kanyargós utakat kíséző sok „levágás”, amely a türelmetlenebb turisták lába nyomán kopik és mélyül évről évre. Ne feledjük, mindig legyen nálunk turistatérkép!

MIT VIHETÜNK HAZA?

Gyűjthetünk saját használatra gombát, erdei gyümölcsöt. Naponta 2 kg gombát és gyümölcsöt vihetünk magunkkal állami, nem védett erdőterületről. Védett területeken a nemzeti park, magánterületen a tulajdonos engedélyével gyűjthetünk. A gombákat mindig ellenőriztessük gombavizsgálóval! Az erdőben szedhető gyümölcsök között legnépszerűbbek a málna, a szeder, a szamóca és a csipkebogyó.

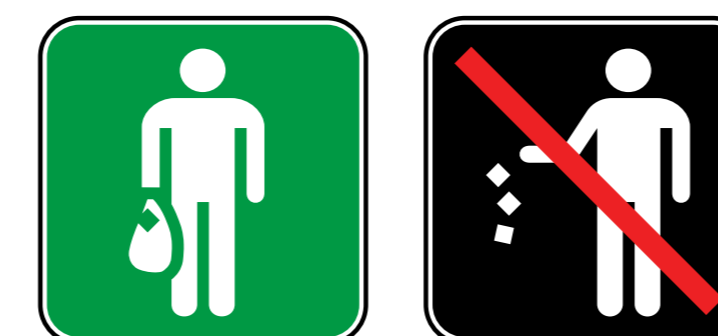
A TŰZGYÚJTÁS SZABÁLYAI

Erdőterületen külön engedély nélkül kizárólag kijelölt és kiépített tűzrakó helyeken gyűjthetünk tüzet. A mások által korábban illegálisan rakott tábor tűz nyoma nem kijelölt tűzrakó hely. Sehol ne gyűjtsünk tüzet a tűzgyújtási tilalom idején! Ez általában a tavaszi lombfakadás előtti időszakban és az év legforróbb, legszárazabb heteiben áll fenn. A tűzgyújtási tilalom idején az erdő 200 méteres körzetében és a kijelölt tűzrakó helyeken is tilos a tűzgyújtás! Ne gyűjtsünk tüzet szeles időben, illetve ha nincs nálunk az oltáshoz elegendő víz. A tűzgyújtási tilalom fennállásáról a sajtóból értesülhetünk, kérhetünk tájékoztatást az erdészettől vagy a tűzoltóságtól, illetve informálódhatunk a www.parkerdo.hu oldalon.

VIGYÜK HAZA A SZEMETÜNKET!

Az eldobált hulladék nem csak sérti más kirándulók tiszta környezetéhez való jogát, de az erdei és mezei életközösségekben is kárt okoz. A szemét elfogyasztása az erdei állatok megbetegedéséhez, esetleg fulladásához vezethet. A mérgező hulladékok (pl. használt elemek, műanyagok) évekig mérgezhetik a talajt, a vizeinket. A Pílisi Parkerdő Zrt. évente több tízmillió forintot költ az erdők megtisztítására. Igyekezzünk a nálunk keletkező szemetet hazavinni, a szelektíven gyűjthető hulladékot pedig az erre a célra kijelölt hulladékgyűjtőbe tenni!

NE GYŰJTSÜNK NÖVÉNYEKET, ÁLLATOKAT!

A begyűjtött állatok odahaza, természetes környezetükből kiszakítva hamar elpusztulnak. Hasonló a helyzet a növényekkel is. Letépes vagy kiásás helyett inkább természetes élőhelyükön csodáljuk őket! A letépett vadon növény virág hamar elhervad, többnyire már az erdő széléig sem bírja. Sajnos különösen sok kora tavaszi virág, köztük is leginkább a hóvirág esik a kirándulók kedvtelésének áldozatául. Ne feledjük, védett növények szedése, kiásása bírsággal jár!

ÚJ SZÉCHENYI TERV

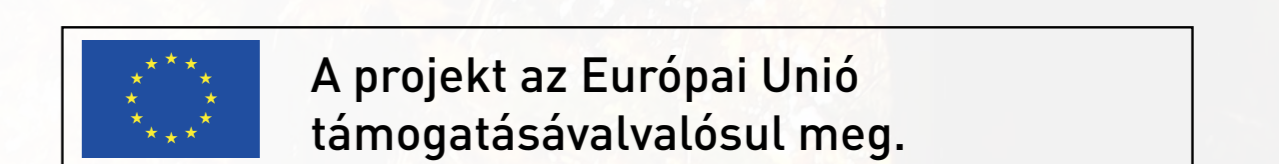
TERMÉSZETVÉDELMI
FEJLESZTÉSEK A PÍLISI
PARKERDŐBEN

Az Európai Unió és a Magyar Állam
által nyújtott támogatás összege:

231 857 742 Ft

KEOP-3.1.2/09-11
2012. 06. 01. - 2015. 05. 30.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

**PÍLISI
PARKERDŐ ZRT.**
PARKERDŐ AZ EMBERÉRT

PARKERDŐ
TERMÉSZETESEN

telefon: +36 26 598-000
e-mail: informacio@pprt.hu
web: www.parkerdo.hu

AZ ERDÉSZETI VÍZGAZDÁLKODÁS JELENTŐSÉGE

A MIKLÓS-DEÁK-VÖLGYI TAVAK BEMUTATÁSA

Napjaink időjárási viszonyai egyre szélsőségesebb vízjárásokat, árhullámokat idéznek elő. Ezért kiváltképp fontosá válik az erdészeti vízgazdálkodás. Hazánkban március környékén a téli hóolvadást követő jegesár, nyár elején sok csapadék következtében a zöldség jellemző.

A patakok vízhozama a vízgyűjtő területük nagyságától függ. Nagyobb esőzések idején vízszintjük az év nagy részében jellemző szint többszörösére nőhet. Ilyenkor kifeléhatnak a medrűkből és jelentős károkat okozhatnak a környezetükben. A vízgazdálkodási funkciót betöltő műtárgyak legfontosabb szerepe a vízhozam szabályozásában és a hordalék összegyűjtésében van, amely nemcsak az erdei utak megővését, hanem az erdőterülettel szomszédos települések biztonságát is szolgálja.

Az erdei életközösség számára a víz lételem. A lehulló esőből a fák levelein, törzsükön, majd gyökereikön sok víz veszne fel, melyet hasznosítanak, vagy elpárologtatnak. Az erdei avar, és aljnövényzet vízfelvele is jelentős. Az erdészeti vízgazdálkodás célja az erdőben lefolyó víz megfelelő hasznosítása, a szélsőséges viszonyok elleni védekezés, valamint a vízkészletek megőrzése és védelme.

UTAK VÍZELVEZETÉSE

Az erdőgazdálkodáshoz és az erdei turisztikához elengedhetetlen az erdők megfelelő feltartása. Az erdei utak állagmegővéséhez szükséges a megfelelő vízelvezető rendszer kialakítása. A vízelvezető rendszerhez tartoznak a vízelvezető árok, víznyelők és átvezetők. Fokozottan érvényes a vízelvezetés a szilárd burkolat nélküli utakra, amelyek felszínét könnyen megbonthatja a víz. Ennek megakadályozása érdekében az utakat megfelelő lejtéssel és oldaldőléssel építik, illetve ahol szükséges vízterelőket építenek be az erdészeti utakba.

Az áradó patak károkat is okozhat

VÍZERÓZIÓ MEGAKADÁLYOZÁSA

Nem elegendő az utak védelme vízrendezésnél, hanem figyelni kell a völgyekre és az onnan időnként lezúduló hordaléktömegre. Az időszakos vízfolyások veszélyt jelenthetnek, hiszen az év nagy részében felhalmozódik a völgyekben a szerves anyag (gallyak, lomb), ami aztán egy nagyobb esőzés következtében hordalékká válik, ami talajpusztuláshoz vezethet. Ennek megakadályozására a legjobb megoldás a **fenékgátak** építése, amik lehetnek **gabion** (kővel töltött drótkosár) szerkezetűek, betonba rakott terméskőből építettek vagy rönkből készültek. Az utóbbi szerkezete igen egyszerű, a patak méretének, vízhozamának megfelelően 4-8 rönköt ácskapocssal kell összfogni és széleit beépíteni a meder szélébe. Legjobb a hordalékot minél feljebb visszartatani. Ennek megfelelő eszköze a víz egy részét is visszartató úgynevezett **fésűs hordalékfogó**, amivel az erdőterületen, vagy a visegrádi

A fenékgát megakadályozza a hordalék okozta eróziót

Fésűs hordalékfogó

Bertényi Miklós Fűvészkertben is találkozhatunk.

A hegygerincekkel határolt vízgyűjtő területen a Pilsis Parkerdő erdészetei több kisebb tavat tartanak fenn rendszeres kotrással, amivel nem csak az eróziós károkat előzik meg, hanem biztosítják a helyszínen a levegő páratartalmának stabilitását, és javítják a talaj vízháztartását. A kistavak olyan élőhelyeknek biztosíthatnak így állandó, ki nem száradó életteret, amelyek azelőtt nem tudtak a területen megmaradni, így nő a biodiverzitás. A pilisben közel kétszáz ilyen kistó található.

Kistó a Kő-hegyen

ERDÉSZEK FELADATA A FIGYELEM ÉS A KARBANTARTÁS

Az erdei műtárgyak helyének meghatározása, azok folyamatos ellenőrzése és karbantartása az erdészeti szakemberek feladata. A rendszeres karbantartás a vízgazdálkodás egyik legfontosabb feladata, hiszen a természeti folyamatok szabályozása csak a funkciójukat rendeltetésszerűen betöltő építmények segítségével lehetséges. A gondosan elvégzett fenntartási munkák mellett a csapadékvíz általi károk megelőzésének alapja a folyamatos figyelem. Egy idejében kialakított vízelvezető árok segítségével elejét vehetjük, hogy nagyobb esőzések idején a rövid idő alatt lezúduló nagy mennyiségű csapadék jelentősebb károsodásokat okozzon az erdei utakban vagy az erdészeti műtárgyakban. A Pilsis Parkerdő Zrt. nyugalmazott kerületvezető erdészeinek szavaival: „Eszőben pár kapavágással akár több százezer forint spórolható meg”. Sajnos a napjainkban tapasztalható időjárási szélsőségek időnként a szakemberek minden igyekezte ellenére érzékeny károkat okozhatnak.

A MIKLÓS-DEÁK-VÖLGYI TAVAK

A tavak története

A Miklós-deák-völgyi patak a pilismaróti Malom-patak mellékága, a Duna közvetlen vízgyűjtőjéhez tartozik. A Miklós-deák-völgyi legelső tó víztározóként működött 1960-ig. A gát építése feltehetően a Millennium (1896) időszakra tehető. Magyarország ezer éves fennállásának állít emléket a közelben épült emlékmű is. A közelben létesült egy 1 hektáros csemetékert, melynek épített vízrendszere segítségével lehetséges volt az ott nevelt csemeték öntözése. A gáton két zsilip volt, az egyik a vízszint szabályozását szolgálta, a másik a csemetékertbe vezette a vizet.

1960 táján a meglévő tó felvízi oldalán épült egy másik tó, halászkunyhóval a partján. A tavak ekkor protokoll horgászatot biztosítottak, állandó őr látta el az ott lévő munkákat. Miután egy harmadik tó is épült, ezek védelmére egy hordalékfogó gátat létesítettek kb. 300 méterre a felvízen, így működött közel 1985-ig a tórendszer. Az üzemelésénél a legköltségesebb feladat a meder 3-4 évenkénti iszapmentesítése, kotrása és az állandó őrzés volt.

A vízfolyáson az utóbbi évtizedekben több nagy árhullám vonult le, amely a létesítmények jelentős részét használhatatlanná tette. Az utolsó 1999-ben levonult rendkívüli árhullám átszakította az alsó gátat. Ezt követően a tavakat nem lehetett üzemeltetni, aminek hiányában kiszáradtak.

Felújítás és élőhely rehabilitáció

A tórendszer átalakítását 2012-ben kezdte meg, majd 2013 őszén fejezte be a Pilsis Parkerdő Zrt. a KEOP „Természetvédelmi fejlesztések a Pilsis Parkerdőben” Európai Unió finanszírozású program keretében. A munkák célja a vízfelület létesítés, a vízviszatartás (tározó szerep) és a vízfolyás átjárhatóságának biztosítása volt.

A munkálatok kezdetén

Megkerülő csatorna biztosítja a vízi állatok szabad mozgását

A tórendszer feletti mederszakasz és a tórendszer alatti mederszakasz átjárhatóságát (vízi állatfajok, pl. a kövi rák számára) a tavakkal párhuzamosan kiépített, országos szinten különlegesnek számító megkerülő csatorna biztosítja.

A tórendszer három víztározó többől és egy, a tavak felvízi oldalán kb. egy kilométer távolságban lévő negyedek, nagy területű,

hordaléklerakásra alkalmas területből áll. Nagyobb vízhozam esetén a tavakba lehet irányítani a patakból felesleges vizet. Szélsőségesen magas vízhozam esetén a lezúduló hordalék a patak magasabban lévő szakaszán kialakított hordaléklerakó területen (4. számú tó) raktározódik, a vízhozam itt csillapítódik, megvédve így a patak faluban futó szakaszát és Pilismarótot.

Hordaléklerakó terület (4. számú tó)

Az út melletti árkokból átvezetetik a vizet az út túloldalára

A vízterelő segíti a burkolat vízelvezetését

ÚJ SZÉCHENYI TERV

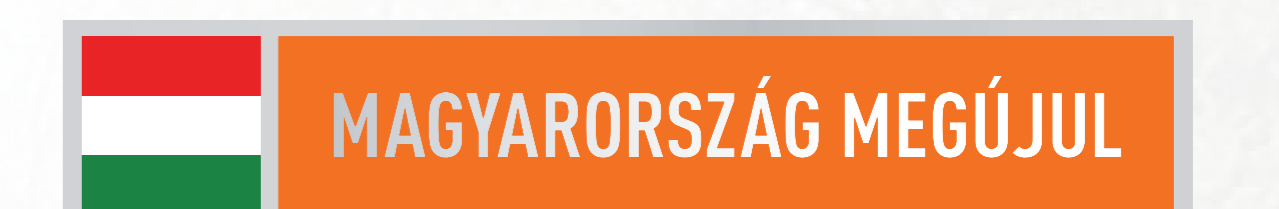
TERMÉSZETVÉDELMI FEJLESZTÉSEK A PILISI PARKERDŐBEN

Az Európai Unió és a Magyar Állam által nyújtott támogatás összege:

231 857 742 Ft

KEOP-3.1.2/09-11
2012. 06. 01. - 2015. 05. 30.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MIKLÓS-DEÁK-VÖLGYI TAVAK ÉLŐVILÁGA I. ROVAROK, HALAK, KÉTÉLTŰEK, HÜLLŐK

A változatos élőhelyeknek köszönhetően a hegységben 20 kétéltű- és hüllőfaj telepedett meg. A hegyvidéki gyors folyású, oxigéndús patakokban a kövi rákot és a kövi csíkot is megfigyelhetjük. A békák és gótek szaporodásához elengedhetetlenül szükségesek a csendes vízi tavak vagy lápok, de gyakran megelégednek egy-egy mélyebb keréknyommal is. Kistavakban a Pilis igencsak bővelkedik, és széles skáláját nyújtja a peterakásra alkalmas vizeknek. Tavasszal gyakran találhatunk csupán szobaméretű dagonyákat tömve erdei béka petecsomóival, melyekből tízezerrel kelnek ki az ebi-halak. A kétéltűek szaporodása szempontjából kulcsfontosságúak az erdei kistavak is. Az 50-100 méter hosszú zombékos hegyvidéki lápokban akár 7-8 békafaj, pettyes góte, sőt mocsári teknős és vízisikló is előfordulhat. Ne feledjük, hazánkban minden kétéltű- és hüllőfaj védett!

KÖVI RÁK

A kövi rák tiszta vízű, kavicsos vagy köves medrű patakokban, a kövek alatt tartózkodik. A Miklós-deák-völgyi tavak felújítása közben és után is a megkerülő csatornában megfigyelték példányait. A kövi rák faroklegyezőjének lökészerű csapásaival és potrohának begömböztetésével úszik hátrafelé. Alkonyat után szeret járni. A kövi rák mindenevő, táplálékát főleg férgek, csigák és kagylók alkotják, de egyéb állatokat, sőt dögöt is fogyaszt.

KÖVI CSÍK

Magyarországon őshonos, 12-15 cm-es hal, tipikus élőhelyei az oxigéndús vízi hegyi patakok, de dombvidéki patakokban, nagyobb folyókban és hegyvidéki víztározókban is megtalálható. Belső szerveivel a réti csíkhhoz hasonlóan rendelkezik, ám kevésbé használja. Táplálékát általában fenéklakó szervezetek, élőbevonatok képezik, de szerves üledéket, növényi törmelék, sőt dögöt is fogyaszt.

PETTYES GÓTE

Leggyakoribb farkos kétéltűnk, síkvidéken, valamint hegy- és dombvidéken egyaránt előfordul. Többnyire a vízbe szaporodni visszatérő egyedekkel lehet találkozni tavasszal, a szárazföldön rejtettebb életet él. A pettyes góte a Pilis elterjedt faja. Tavasszal mindenfelé láthatjuk árkokban, pocsolyákban, kisebb-nagyobb tavakban. Körülbelül 8 cm hosszúra nőnek meg. Hóolvadás után már mindenfelé találkozhatunk a vízbe visszatért felnőttekkel. Szaporodásukra ekkor, március-áprilisban kerül sor. A nőstény petéi – a békákkal ellentétben – a testén belül termékenyülnek meg. Kedveli a nagyobb méretű és növényzettel benőtt tavakat, hiszen a nőstények petéiket egyesével rejti el

vízínövények levelébe csomagolva. A kikelő lárvák három pár tollas, külső kopolytával rendelkeznek, és a kezdetektől apró szervezeteket fogyasztó ragadozók. Az ebihalakkal ellentétben először mellső, majd hátsó lábaik fejlődnek ki.

BARNA VARANGY

A varangyokat rücskös, szemölcsös, száraz tapintású bőrről könnyű felismerni. Két varangyfajunk közül a barna inkább a középhegységi lombdőlő lakója, míg a zöld varangy nyíltabb helyeken, alföldön, települések közelében, mezőgazdasági területeken fordul elő. A barna varangy a Pilis és a Visegrádi-hegység gyakori faja. A peterakó helyekig hosszú vándorutat, több száz méteres vagy akár kilométernyi távolságot is megtehetnek. Ha ennek során autótutat kell kereszteniük, lassúságuk miatt fokozott gázolásveszélynek vannak kitéve. A hímek sokszor már a vándorlás alatt a nőstény háttára kapaszkodnak. A nőstények kettős petezsinórjukat növények és egyéb tereptárgyak köré csavarják, lerakása több óráig tart. A szénfekete varangylárvák hatalmas rajokba tömörülnek, átalakulásuk után május-júniusban hagyják el a vizeket, sokszor óriási tömegben. Védekezésükkel felfújja magát, és mérgező bőrváladékot bocsát ki. Ennek ellenére sok faj rendszeresen zsákmányolja, különösen a vízisikló és a ragadozó madarak.

ZÖLD LEVELIBÉKA

Fajgazdag család egyetlen hazai képviselője ez az általában közkedvelt, szép kétéltű. Valamennyi lábujján tapadókorongot visel, melyek segítségével üvegen, vagy a növények sima levelén is képes megkapaszkodni. A Pilisben sokfelé előfordul, de kis egyedszámban, azonban szaporodóhelyével szemben igényes. Csak dús növényzetű tavakba petézik (pl. Csikos-tó, János-tó, Csikóvári-tó, Tólak), a növényzettől mentes dagonyákat kerüli. Sima bőre élénk zöld, de színét képes világosabb vagy sötétebb szürkésbarnára változtatni. Az ember közelségében is megtalálja életfeltételeit, hangos kórusait települések belterületén is gyakran hallhatjuk.

ERDEI BÉKA

A barna- vagy bajszosbékák csoportjába tartozik, melyek előbbi nevüket túlnyomórészt barna színükről, az utóbbit a fejük két oldalán húzó, bajsznak nézhető sötét sávról kapták. Közülük az erdei béka a leggyakoribb, lomberdeinkben mindenfelé előfordul. Tűlzás nélkül állítható, hogy a Pilis és a Vi-

segrádi-hegység legelterjedtebb, leggyakoribb kétéltűfaja. A hegység egész területén, úgyszólván valamennyi víztípusban szaporodik, a dús növényzetű, sekély tavaktól a felduzzasztott víztározókon át az aprócska dagonyákig. Általában márciusban bújik elő, párzási időszaka akár egy hónapig is elhúzódhat. Ilyenkor gyakran hallani kattergó hangját a tavak körül. Kerekded, kb. 15 cm átmérőjű petecsomóját a nőstény nem tapasztja más petecsomókhoz, hanem többnyire vízínövények száraira rögzíti, de a vízben szabadon is lebeghet. A kifejtett békák május végén-júniusban hagyják el a vizeket.

GYEPI BÉKA

Szintén a barnabékák képviselője. Hűvösebb erdőkben, általában nagyobb tengerszint feletti magasságban vagy nyirkos patak völgyekben akadhatunk rá. Általában az aljnövényzetben, avarban, kövek között tartózkodik, esős időben nappal is aktív. Elterjedési területe jól körülírható a Pilis és a Visegrádi-hegység területén.

Előfordul a hegységek magasabban fekvő, bükkessel borított régióiban (Pilis-tető, Dobogó-kő), valamint a Dunakanyar felé nyíló hűvösebb völgyekben. Az Apátkúti-patak víztározójában alacsony tengerszint feletti magasságban is jelentős állománya él. A tavasz legelejére eső nászidőszak alatt a hímek acélszürke nászruhát öltenek, torkuk kekesféhérré vált, morgó hangjukat egymás közelében, versengve hallatják. A nőstények petecsomóikat egymáshoz tapasztják, és az így kialakuló, több tíz- vagy akár százezer petét számláló tömeg általában a sekély vízben hever, nincsen tereptárgyokhoz rögzítve.

VÍZISIKLÓ

Magyarország legjobb ismert siklóféléje, a feje két oldalát díszítő félhold alakú, sárga vagy narancsszínű tarkófoltról igen könnyű felismerni. Tűrőképes hüllőfaj, így erősen zavart környezetben is megtelepszik. A hegység peremén levő tavak mindegyikében megtalálható. Nevével ellentétben gyakran lehet vele találkozni a vizektől távolabb, akár kilométerekre is. Félhold alakú sárgás fejfoltja nem minden egyednél jelenik meg. A hasán levő pajzsok fekete-féher „zongorabillentyű”-szerű mintázatot alkotnak, mely szintén jó határozóbélyeg. Teleléséből előbbjára, már áprilisban párzik, ilyenkor nagyobb számban gyűlnek össze az óvatanná váló hímek. A tojásrakás júliusban történik meg, és a 15 cm-es kis kigyók kora ősszel bújnak ki. A vízisikló táplálékának legnagyobb részét békák teszik ki, így nem véletlen, hogy a Pilis belsejébe elkóborló példányok inkább a kisebb tavak környékén mozognak. Az ember közelségét meglehetősen jól viseli, de éber és ritkán engedi közel magához. Ha megfogják, büzös, hal-/fokhagymaszagú ürülékét kifröcsköl, esélyt nyerve ezzel a menekülésre. A megijedt állat nem ritkán hátra fordulva halottan tettei magát.

ÚJ SZÉCHENYI TERV

TERMÉSZETVÉDELMI FEJLESZTÉSEK A PILISI PARKERDŐBEN

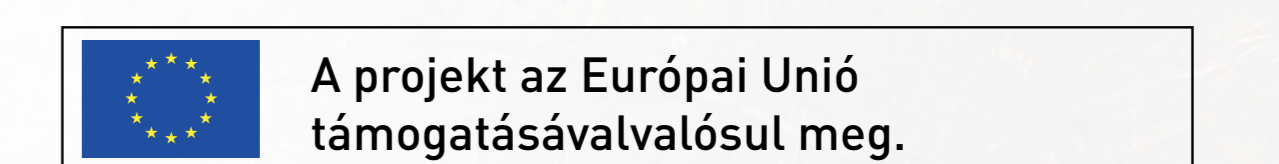
Az Európai Unió és a Magyar Állam
által nyújtott támogatás összege:

231 857 742 Ft

KEOP-3.1.2/09-11

2012. 06. 01. - 2015. 05. 30.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MIKLÓS-DEÁK-VÖLGYI TAVAK ÉLŐVILÁGA II. A DUNÁHOZ ÉS AZ ERDEI VIZES ÉLŐHELYEKHEZ KÖTŐDŐ MADARAK

A Pilis erdeiben, a Duna közelsége, a pilisi kistavak és hordaléktározó tavak jelenléte miatt a dombvidékeken jellemző énekesmadarak mellett a vízhez kötődő madarak is előfordulnak. A gémfélék, de akár a fekete gólya vagy a jégmadár nem csak az erdőben, hanem a Dunakanyar menti településeken, illetve a patakok alsó szakaszain is megfigyelhetők. A nagy kócsagot és a fekete gólyát Visegrád belterületén, az Apátkúti-patakban táplálék után kutatva már megfigyelték. Az erdei vízfelületek kialakítása és fenntartása a vízhez kötődő madarak élőhelye szempontjából fontos feladat. **Ne feledjük, a felsorolt madárfajok többsége védett vagy fokozottan védett faj!**

NAGY KÓCSAG

Gázlómadár, a gémfélék családjába tartozik. Hazánkban halastavakon, folyó menti galériaerdőkben, szikes tavakon, mocsarakban sokfelé előfordul. Repülés közben a nyakát a többi igazi gémmel hasonlóan S alakba görbíti, amiről könnyen felismerhető. A párok viszonylag korán, már április elején fészket építenek. Fészkeiket 3-4 tojásból áll. A fészkek általában nádasban találhatóak, de ritkán fákra is fészkel. A viszonylag mélyebb vizektől kezdve egészen a rövid fűvű pusztákig sokfelé keresi táplálékát, ami pockokból, egerekből, rovarokból, puhatestűekből, halakból és békákból áll. Nálunk februártól novemberig figyelhető meg. Rövidtávú vonuló. A telet általában a Földközi-tenger partvidékén tölti, azonban enyhe teleken hazánkban is áttelelhet. **Fokozottan védett faj, a természetvédelem címerállata.**

SZÜRKE GÉM

Az egyik leggyakoribb gémféle. Kevésbé igényli a víz közelségét, néha több száz vagy ezer méterre fészkel a víztől. Nászviselőjük jellegzetes. A hímek rekedt kiáltásokat hallatva a kiszemelt fészkelőhely egy kiemelt pontján várakoznak, majd, egy alkalmas tojót látván tollukat felborzolva bókolnak. A fészket a szülők együtt építik magas fák tetejére, zavartalan nádas foltokba. A fészkek alapja vastag gallyakból áll, melyet fűszálakkal bélelnek. Rendszerint 4-5 tojást rak, melyeken a hím és a tojó egyaránt kotlik. Halakat, kismélsőket, kétél-

tűket és hullóket fogyaszt. Nyár végén legelőkön gyűjti össze a pockokat, egereket, rovarokat. Október első felében kezdi meg vonulását. A telet a Földközi-tenger mellékén, illetve Észak-Afrikában tölti. Nagyobb állományai a Duna és a Tisza menti ártéri erdőkben vannak. **Védett madár.**

FEKETE GÓLYA

A fekete gólya a gólyalakúak rendjébe, ezen belül a gólyafélék családjába tartozó faj. Nyugat-Európában csak Spanyolországban és Portugáliában fordul elő, kelet felé azonban elterjedt egészen Észak-Kínáig. Síkságon és hegyvidékeken egyaránt előfordul. A fehér gólyához képest félnégyes, rejtőzködő életmódjáról ismert, bár Visegrádon az Apátkúti-patak belterületén futó részén is megfigyelték már halászat közben.

A Kárpát-medencében elsősorban a hegy- és dombvidéki erdőkben és a folyók menti galériaerdőkben, mocsárerdőkben fordul elő. A párok március végén érkeznek hazánkba a telelőterületeikről. Ekkor látnak hozzá a fészkek építéséhez vagy a régi fészkek tatarozásához. A fák lombkoronájának alsó részén lévő nagyobb ágvillaiba építi fészket, 3-5 tojásán a hím és a tojó felváltva kotlik. Az áradások nyomán visszamaradt vizenyős foltok a kedvelt táplálkozóhelyei, de fellelhető hegy- és dombvidéki patak völgyekben, vízfolyásokot kísérő üde füves vegetációban. Alkalmadtán víztározók, erdei tavak közelében keresi táplálékát. Hagyományos őszi gyülekezési helyeken több száz példány összesereglik, a táplálékban gazdag területeken napokat töltenek el vándorlás előtt. Hosszútávú vonuló, Közép- vagy Dél-Afrikában tölti a telet. **Fokozottan védett madárfaj.**

TÓKÉS RÉCE

A récefélék családjába tartozó úszóréce. Egész Európában, Ázsia és Észak-Amerika jelentős részén elterjedt, a Kárpát-medencében a leggyakoribb récefaj. A házi kacsáéhoz. Az állomány egy része áttelel, másik része vonuló. A legidősebb ismert tókés réce 29 évet élt. Tápláléka változatos, főleg magvakat, növényi részeket, gerincteleneket, apró halakat és ebihalakat fogyaszt. Nem tud teljesen a víz alá bujni, ezért a madár hátsó része kiemelkedik a vízből. A nászidőszakot követően a gácsérok gyakran elvesztik csillogó tollruhájukat, a tojóhoz hasonlóan egyszerű barnás színűnek lesznek. Fészkelőhelyben nem válogatós, földre rakja növényi részekből és pehelytollakból készített fészket. Sokszor már

március elején elkezd rázni 9-13 tojásból álló fészkeket, melyen 22-28 napig kotlik. A tojások zöldes színűek. Vadászható vízivad.

NAGY KÁRÓKATONA (KORMORÁN)

A gödényalkatúak rendjébe tartozó, jelenleg egész Európában nagy létszámmal jelenlévő madárfaj. A dunai szigeteken, a Duna mentén gyakran találkozhatunk vele, a Pilisben ritkán fordul elő. Mivel faroktömörigye nem termel zsíros váladékot, ami vízhatlanná tenné tollzatát, időnként meg kell szárítkoznia. Ekkor látni a rá jellemző szárnytartását. Telepesen költő faj, állóvizek, mocsarak, tavak nehezen megközelíthető részein lévő fákra, facsoportokra telepednek. A kárókatona ürüléke maró, savas, ezért a fák néhány év alatt kipusztulnak és a kolónia más költőhely után néz. A tojó a fák ágvillaiba épített fészkebe 4-5 tojást rak. Nem vonul, a telet elsősorban nagyobb folyóink mellett tölti. Nem védett faj, az utóbbi időben túlszaporodó állományai jelentős halfogyasztással okoznak gondot.

Ez a hazánkban állandó madárfaj a szalakótaalkatúak rendjébe tartozik. Kisebbségi halakkal táplálkozik, melyeket bokrok és fák víz fölé hajló ágairól les. Ilyenkor egy-egy kiálló ág legvégére telepedve türelmesen, szinte mozdulatlanul figyeli a vizet. Amint a kiszemelt hal a víz felszínét megközelíti, a jégmadár lecsap. Csőrének késéles kávéival megragadja a prédát, majd a vizet lerázva visszaül egy ágra és elfogyasztja a zsákmányát. Rendkívül gyorsan emészt, a szálkát, pikkelyt és az úszót pedig kiöklendezi. Tarka színe a védekezést és a megrévezést egyaránt szolgálja. Vörösbarna hasa a száraz levél színére emlékeztet. Így próbál rejtve maradni a halak gyanakvó szemé elől. A háta viszont olyan, mint a csillogó kék víztüskör. ami ragadozó madarak előli rejtőzködést szolgálja. A tiszta vízi patakokat kedveli, amelyeknek meredek partoldala alkalmas arra, hogy elkészítse bennük járatait. A bejárat kb. 1 m-re van a víz felett. A függőleges partszakaszba kb. méternyi hosszú, vízszintes alagutat, ennek végébe pedig tágas üreget váj. Fészket nem épít, hanem a kiöklendezett halszállókra rakja 6-7 gömbölyű fehér tojását, melyeken 21-27 napig kotlik. **Védett madárfaj.**

JÉGMADÁR

Ez a hazánkban állandó madárfaj a szalakótaalkatúak rendjébe tartozik. Kisebbségi halakkal táplálkozik, melyeket bokrok és fák víz fölé hajló ágairól les. Ilyenkor egy-egy kiálló ág legvégére telepedve türelmesen, szinte mozdulatlanul figyeli a vizet. Amint a kiszemelt hal a víz felszínét megközelíti, a jégmadár lecsap. Csőrének késéles kávéival megragadja a prédát, majd a vizet lerázva visszaül egy ágra és elfogyasztja a zsákmányát. Rendkívül gyorsan emészt, a szálkát, pikkelyt és az úszót pedig kiöklendezi. Tarka színe a védekezést és a megrévezést egyaránt szolgálja. Vörösbarna hasa a száraz levél színére emlékeztet. Így próbál rejtve maradni a halak gyanakvó szemé elől. A háta viszont olyan, mint a csillogó kék víztüskör. ami ragadozó madarak előli rejtőzködést szolgálja. A tiszta vízi patakokat kedveli, amelyeknek meredek partoldala alkalmas arra, hogy elkészítse bennük járatait. A bejárat kb. 1 m-re van a víz felett. A függőleges partszakaszba kb. méternyi hosszú, vízszintes alagutat, ennek végébe pedig tágas üreget váj. Fészket nem épít, hanem a kiöklendezett halszállókra rakja 6-7 gömbölyű fehér tojását, melyeken 21-27 napig kotlik. **Védett madárfaj.**

ÚJ SZÉCHENYI TERV

TERMÉSZETVÉDELMI FEJLESZTÉSEK A PILISI PARKERDŐBEN

Az Európai Unió és a Magyar Állam által nyújtott támogatás összege:

231 857 742 Ft

KEOP-3.1.2/09-11

2012. 06. 01. - 2015. 05. 30.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu

06 40 638 638

**PILISI
PARKERDŐ ZRT**
PARKERDŐ AZ EMBERÉRT

PARKERDŐ
TERMÉSZETESEN

telefon: +36 26 598-000
e-mail: informacio@pprt.hu
web: www.parkerdo.hu